

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

Koltai Kornélia, Biró Tamás

2019. november 20.

Ismétlés: igeragozás,
Gutturális és ל'ה' igék

Témaválasztás házi dolgozatra

~~Témaválasztás~~ házi dolgozatra

Ne egy *téma***ról** írjanak,
hanem
egy *kérdés***t** válaszoljanak meg.

Ez a kérdés legyen:

- Pontosán megfogalmazva
- Körülhatárolva

A megválaszoláshoz vezető út legyen:

- Pontosán megfogalmazva
- Körülhatárolva
- Reális

Ezek alapján gondolkozzanak a témájukon.

Jövő hétre: kérek egy emailt, amelynek tárgya a kutatási kérdés.

A kérdés három szintje

1. Milyen (tágabb / szűkebb) téma érdekel engem?

- Miért érdekel engem? Személyes motiváció (*önismeret fontos, de nem tartozik másra*)
- Miért érdemes ezzel foglalkozni? Tudományos indok, társadalmi haszon

2. Mi az a kérdés, amit meg szeretnék válaszolni?

Jól megfogható legyen. Javaslat:

1. Hipotézis bizonyítása vagy cáfolata (= eldöntendő kérdés: igaz-e, hogy...); vagy
 2. Olyan kérdés, amelyre a lehetséges válaszok halmaza előre meghatározható
- + A kérdés minden szava jól definiált fogalom

3. Mi az a kérdés, amit meg tudok / meg fogok válaszolni?

- A rendelkezésre álló idő, eszközök, könyvtár, anyagi források... figyelembevételével

Példa: bővebben ld. <http://birot.web.elte.hu/trening/TDK-kutatas.pdf> pp. 19-35.

HÁTTÉR: Bibliai héber mondattan

TÉMA: Milyen szerepe van a szórendnek a Héber Bibliában?

KÉRDÉS: Mi a bibliai héber [X definíció szerinti] alapszórendje?

{ VSO, SVO, SOV... }

OPERACIONALIZÁLT KÉRDÉS: 1Mózes narratíváiban mi a főmondatok szórendje?

KUTATÁSI MÓDSZER: 1Mózes narratíváiból összegyűjtöm a főmondatokat.

Példa: bővebben ld. <http://birot.web.elte.hu/trening/TDK-kutatas.pdf> pp. 19-35.

HÁTTÉR: A klasszikus és a kései bibliai héber különbsége

TÉMA: Megváltozott a *constr.* szerkezet funkciója a fogság után?

KÉRDÉS: Mely tankönyvi funkciók találhatók a klassz., ill. a kései héberben?

{ possessive, relationship, gen. obj, gen. subj, ... }

OPERACIONALIZÁLT KÉRDÉS: 1Kir. 1–5-ben és Eszt. 1–5-ben a *constructusos* szerk. tankönyvi kategóriái közül mely funkciókra találunk példákat?

KUTATÁSI MÓDSZER: Kategorizálom a *constr.* szerk-eket 1Kir. 1–5 és Eszt. 1–5-ben

~~Témaválasztás~~ házi dolgozatra

Ne egy *témá***ról** írjanak,
hanem
egy *kérdés***t** válaszoljanak meg.

Ez a kérdés legyen:

- Pontosán megfogalmazva
- Körülhatárolva

A megválaszoláshoz vezető út legyen:

- Pontosán megfogalmazva
- Körülhatárolva
- Reális

Ezek alapján gondolkozzanak a témájukon.

Jövő hétre: kérek egy emailt, amelynek **TÁRGYA** a kutatási kérdés.

A feladott házi feladat

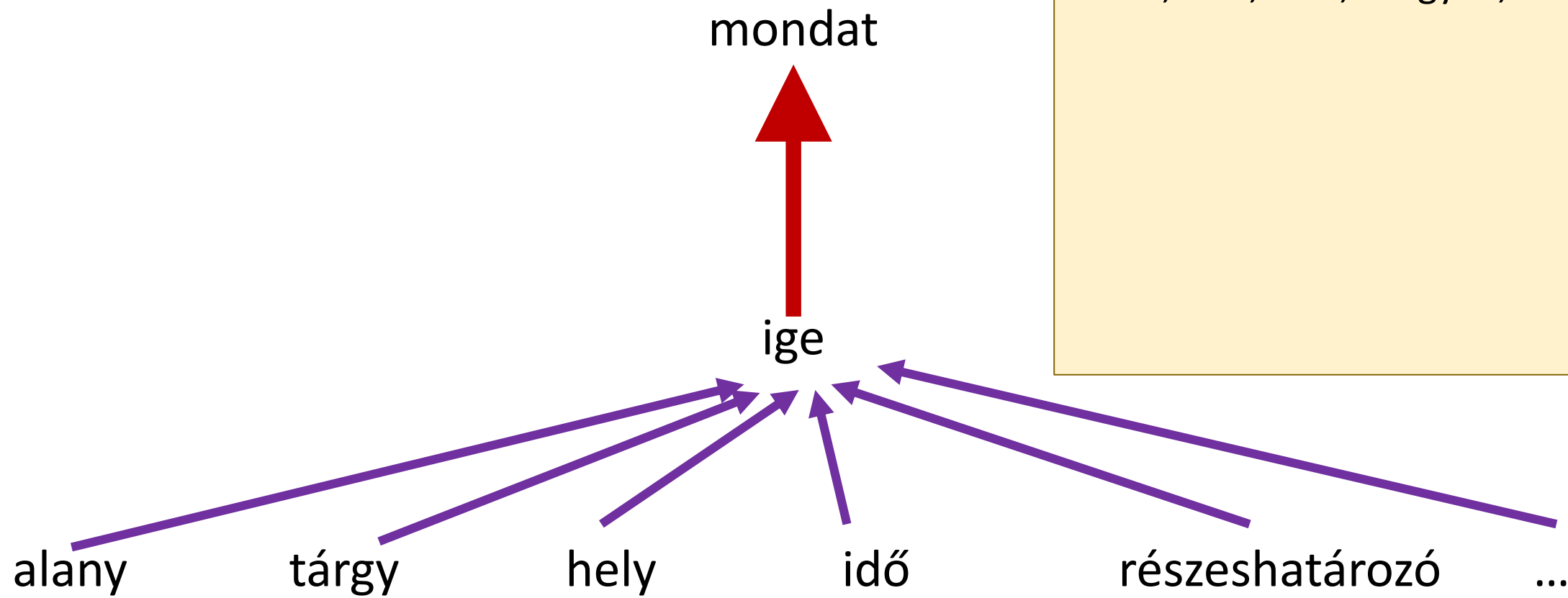
A félév következő nagy egysége:

Arnold & Choi 3. fejezet: igék

Az ige
morfológiája,
szintaxisa és szemantikája

Az ige mint a mondat „magja”

Az ige töve egy absztrakt jelentést fejez ki. A konkrét jelentéshez ki kell tölteni a hiányzó elemeket (ki, mikor, hol, mit, hogyan, kinek...).

Az ige mint a mondat „magja”

Az ige töve egy absztrakt jelentést fejez ki. A konkrét jelentéshez ki kell tölteni a hiányzó elemeket (ki, mikor, hol, mit, hogyan, kinek...).

Ezek a plusz elemek megjelennek:

- önálló szóként a mondatban,
és / vagy
- az ige morfológiáján.

mondat

ige

alany

tárgy

hely

idő

részeshatározó

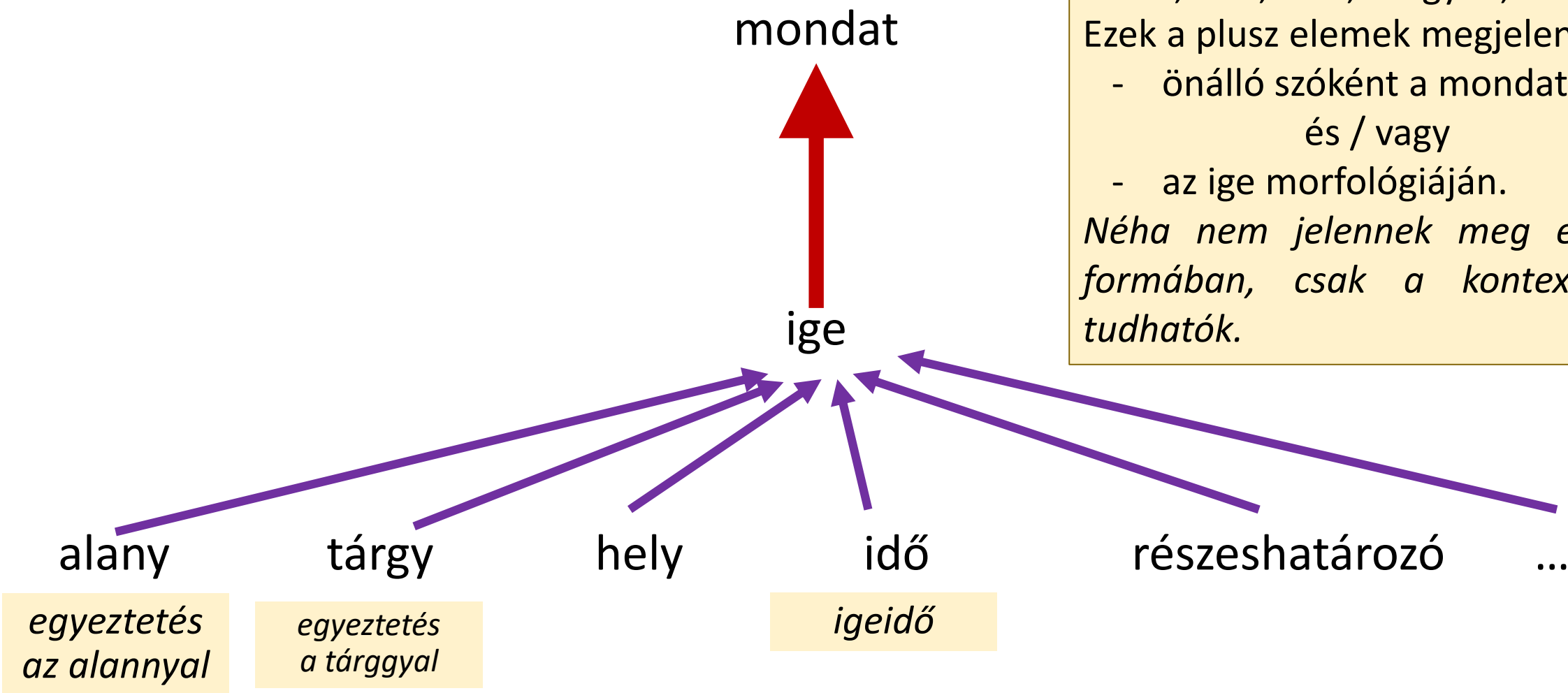
...

*egyeztetés
az alannal*

*egyeztetés
a tárggyal*

igeidő

Az ige mint a mondat „magja”

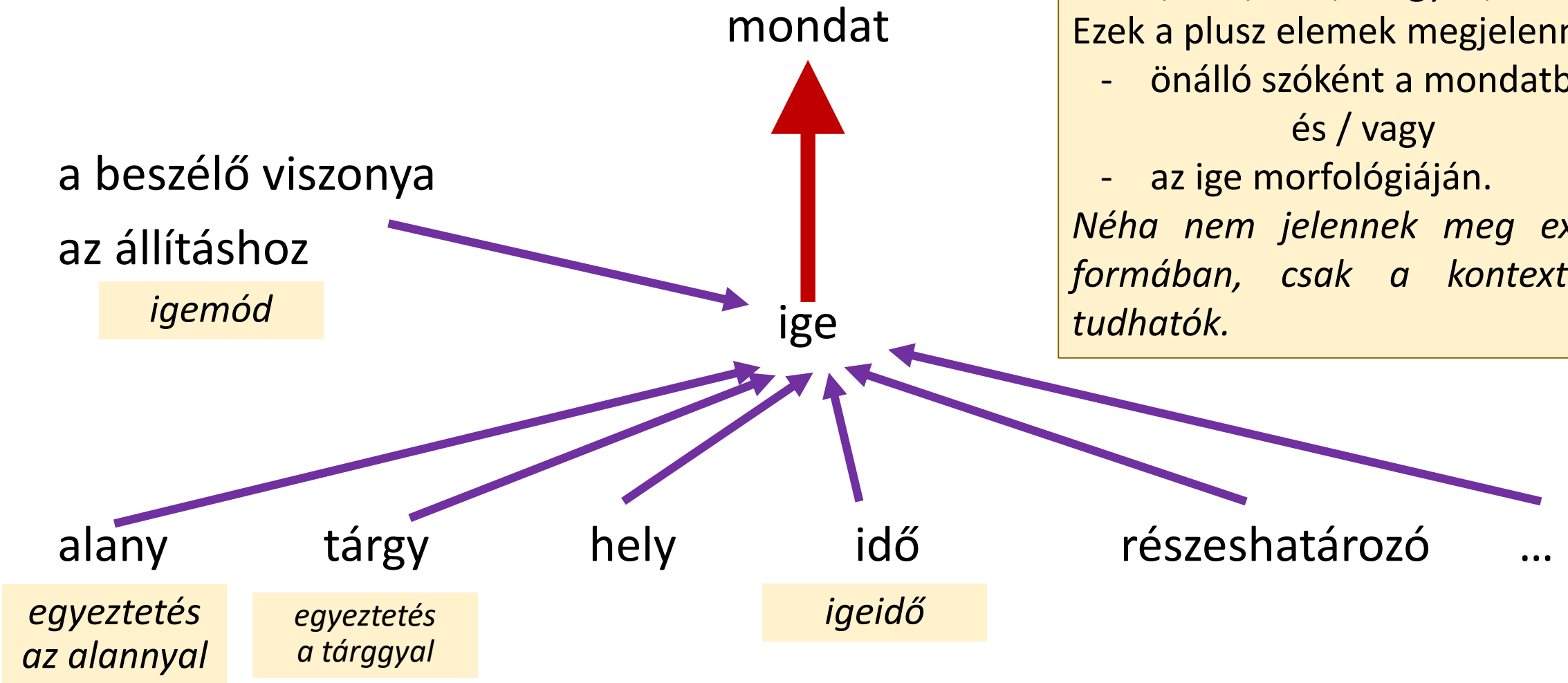
Az ige töve egy absztrakt jelentést fejez ki. A konkrét jelentéshez ki kell tölteni a hiányzó elemeket (ki, mikor, hol, mit, hogyan, kinek...).

Ezek a plusz elemek megjelennek:

- önálló szóként a mondatban, és / vagy
- az ige morfológiáján.

Néha nem jelennek meg explicit formában, csak a kontextusból tudhatók.

Az ige mint a mondat „magja”

Az ige töve egy absztrakt jelentést fejez ki. A konkrét jelentéshez ki kell tölteni a hiányzó elemeket (ki, mikor, hol, mit, hogyan, kinek...). Ezek a plusz elemek megjelennek:

- önálló szóként a mondatban, és / vagy
- az ige morfológiáján.

Néha nem jelennek meg explicit formában, csak a kontextusból tudhatók.

Az ige mint a mondat „magja”

Az, hogy mi hogyan jelenik meg, jelenhet meg, nyelvenként változik!
A következő diákon: magyar példák. A házi feladatuk: héber példák.

a beszélő viszonya az állításhoz

igemód

ige

Az ige töve egy absztrakt jelentést fejez ki. A konkrét jelentéshez ki kell tölteni a hiányzó elemeket (ki, mikor, hol, mit, hogyan, kinek...). Ezek a plusz elemek megjelennek:

- önálló szóként a mondatban, és / vagy
- az ige morfológiáján.

Néha nem jelennek meg explicit formában, csak a kontextusból tudhatók.

alany

egyeztetés az alannyal

tárgy

egyeztetés a tárggyal

hely

idő

igeidő

részeshatározó

...

Példák

- Igék vonzat nélkül – *havazik, villámlik, sötétedik*
- Igék 1 kötelező vonzattal: alany (intranszitiv igék) – *születik, elalszik*
- Igék 2 kötelező vonzattal: alany + tárgy (transzitiv igék) – *megeszik...*
- Igék opcionális második vonzattal – *olvas, eszik...*
- Igék 3 kötelező vonzattal: alany + tárgy + részeshatározó (ditranszitiv igék) – *ad*
- Egyéb vonzattípusok – *dönt valami mellett*
– *elmegy valahova*

Szabad bővítmények – időhatározó, helyhatározó stb. – mindegyik esetben megengedettek. Az ige igeideje kötelezően jelzi is az időbeliséget.

Példák

- Az alany (pontosabban: ágens, a cselekvő) kifejezése:
 - ❖ Önálló szóként jelenik meg a mondatban: *János olvas egy könyvet.*
 - ❖ Az ige morfológiájában jelenik meg: *Olvasok egy könyvet.*
 - ❖ Mindkét módon megjelenik: *Én olvasok egy könyvet.*
 - ❖ Egyik módon sem jelenik meg: [Hol van János?] *Épp egy könyvet olvas.*
- A tárgy kifejezése:
 - ❖ Önálló szóként jelenik meg a mondatban: *Látom a fiút.*
 - ❖ Az ige morfológiájában jelenik meg: *Látlak.*
 - ❖ Mindkét módon megjelenik: *Látlak téged.*
 - ❖ Egyik módon sem jelenik meg: [Hol van János?] *Nem látom.*

Példák

- Az idő kifejezése:
 - ❖ Önálló szóként jelenik meg a mondatban: *Holnap elutazom.*
 - ❖ Az ige morfológiájában jelenik meg: *El fogok utazni.*
 - ❖ Mindkét módon megjelenik: *Holnap el fogok utazni.*
 - ❖ Egyik módon sem jelenik meg: [Leszel holnap?] *Nem, mert elutazom.*
 - ❖ Látszólagos ellentmondás a nyelvtani értelemben vett igeidő (ang. *tense*) és a kifejezett idő (ang. *time*) között: *Mire este hazaérsz, én már elutaztam.*
És akkor Petőfi Sándor azt mondta, hogy el fog utazni.

Különböztessük meg az **beszéd elhangzásához képesti időt** egy másik viszonyítási ponthoz képest vett **relatív időtől**.

A beszélő viszonya a mondat tartalmához, és annak kifejezése különböző eszközökkel

- Bizonytalanság: a beszélő nem biztos az állítás igazságtartalmában

- ❖ *Állítólag István is eljön János bulijába.*

A beszélő viszonyát kifejező eszköz: egy szó, az *állítólag* mondathatározó.

- ❖ *Azt mondják, hogy István is eljön János bulijába, de én nem tudom.*

A beszélő explicit módon megállapítja saját bizonytalanságát.

- ❖ *István is eljöhet.*

A bizonytalanság az igei morfológiában jelenik meg.

A beszélő viszonya a mondat tartalmához, és annak kifejezése különböző eszközökkel

- Szükségszerűség: a beszélő szükségszerűnek tartja az állítást
 - ❖ *Istvánnak el kell jönnie a buliba.*
A beszélő viszonyát kifejező eszköz: segédigés szerkezet.
 - ❖ *Biztos, hogy István is eljön János bulijába.*
A beszélő explicit módon megállapítja a szükségszerűséget.
 - ❖ *El tudod képzelni, hogy István nem jönne el?*
Retorikai-pragmatikai eszköz. A beszélő nem vár választ erre a kérdésre.

A beszélő viszonya a mondat tartalmához, és annak kifejezése különböző eszközökkel

- Eldöntendő kérdés: a beszélő szeretné tudni, hogy igaz-e az állítás

- ❖ *Elmész János bulijába?*

A beszélő viszonyát kifejező eszköz: intonáció (ami nélkül kijelentés lenne).

- ❖ *Vajon István ott lesz?*

A beszélő viszonyát kifejezi: a *vajon* szó és az intonáció is.

- ❖ *Szeretném tudni, hogy István ott lesz-e.*

A beszélő viszonyát az állításhoz a mondat szerkezet fejezi ki egyedül.

A beszélő viszonya a mondat tartalmához, és annak kifejezése különböző eszközökkel

- Kiegészítendő kérdés: a beszélő szeretné megismerni az egyik vonzat értékét:

- ❖ *Ki megy el János bulijába?*

- ❖ *Hova megy István?*

A beszélő viszonyát kifejező eszköz: kérdőszó + intonáció.

- ❖ *Jó lenne tudni, hogy ki lesz ott a buliban.*

- ❖ *Áruld már el, hogy ki lesz ott a buliban!*

Pragmatikai értelemben kérdést kifejező mondatok, bár látszólag az egyik kijelentés, a másik pedig felszólítás.

A beszélő viszonya a mondat tartalmához, és annak kifejezése különböző eszközökkel

- Felszólítás: a beszélő azt szeretné elérni, hogy az állítás igazzá váljon.
 - ❖ *Edd meg a spenótot!*

A beszélő viszonyát az állításhoz az ige morfológiája (felszólító mód) fejezi ki.
 - ❖ *Bárcsak megennéd már a spenótot!*
 - ❖ *Mikor fogod végre megenni a spenótot?*
 - ❖ *[Háromig számolok, és addigra] a spenótot megeszed.*
 - ❖ *A spenótot megenni!*

Nem morfológiai, hanem pragmatikai eszközök révén fejezik ki ezek a mondatok a beszélő viszonyát az állításhoz. Az ige nincs felszólító módban.

A beszélő viszonya a mondat tartalmához, és annak kifejezése különböző eszközökkel

- Irónia: a beszélő nem gondolja szó szerint azt, amit kommunikált.

- ❖ *De rosszul nézel ki!*

A beszélő és a megszólított egymáshoz való viszonya és a helyzet, esetleg a beszélő hanghordozása alapján a megszólított tudja, hogy a beszélő nem gondolja komolyan.

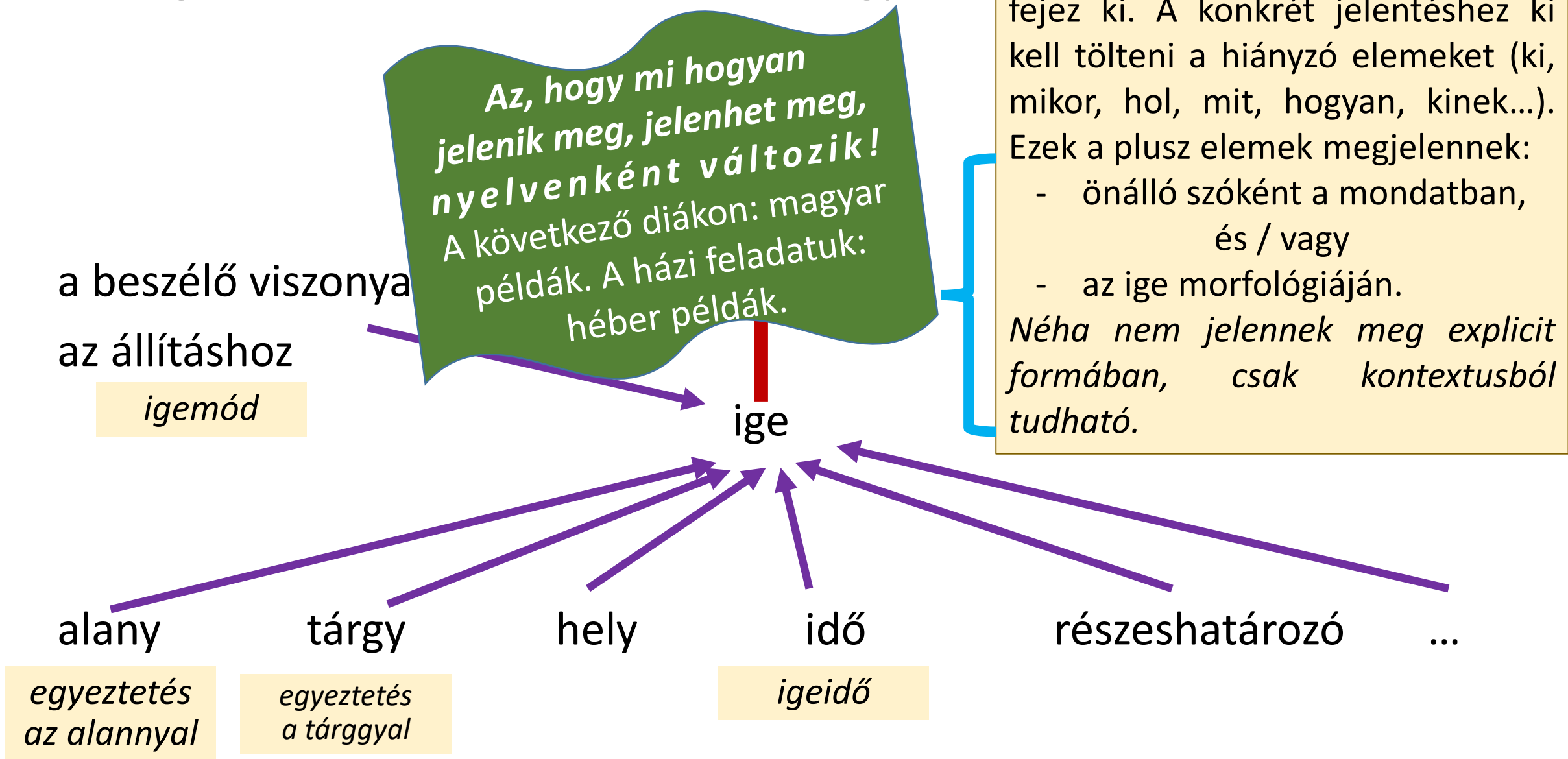
- ❖ *De rosszul nézel ki!* 😊

Az emotikon jelzi az olvasónak, hogy a szerző nem gondolja komolyan.

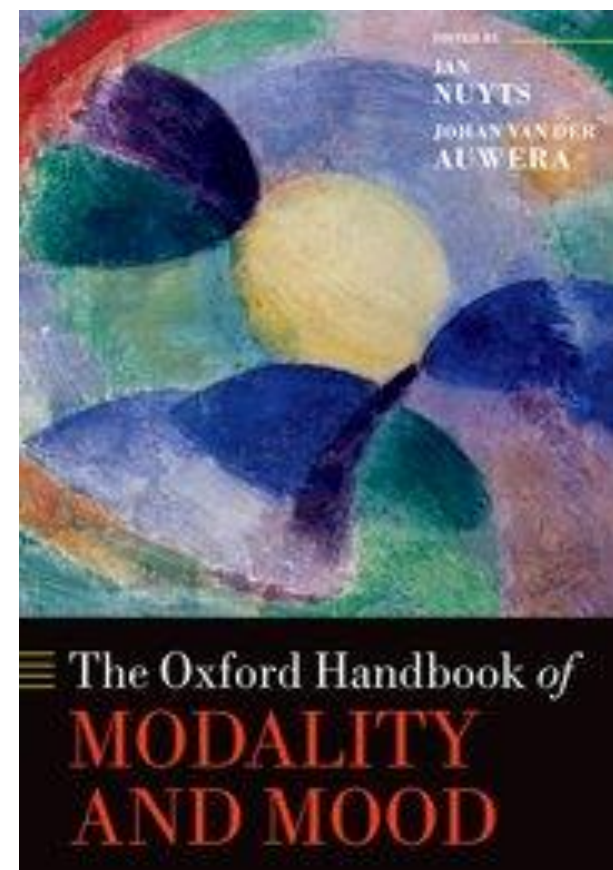
- ❖ *De rosszul nézel ki! ... Ne sértődj meg, szívem, már az iróniát sem érted?!*

A beszélő utólag teszi explicitté a viszonyát az állításhoz.

Az ige mint a mondat „magja”

Igeidő, igeaspektus,
akcióminőség, igemód

Az ige morfológiája

ISMÉTLÉS

Morfológia:

- Derivációs (képzési) morfológia

*Korábban: vajon az IGETÖRZSEK RENDSZERE
a derivációs morfológiához tartozik?*

Lehetséges érvek: produktivitás és transzparencia.

- Inflexiós (ragozási) morfológia: igeragozási paradigma (*conjugation*):

- Idő/aspektus, mód,

*a cselekvés egészére
vonatkozó információ*

szám, személy (és nem, stb.) szerinti paradigma

*egyeztetés valamely
vonzattal (pl. alannyal)*

De vö. magyar: látom, látok, látlak.

Megjegyzés: ezek fogják majd a szintaxisban az **igei állítmány** szerepét betölteni.

- Non-finit alakok:

igenevek (*participium, infinitivus...*)

Megjegyzés: **más szerepet** fognak betölteni a mondatban.

Az ige morfológiája

ISMÉTLÉS

Morfológia:

- Derivációs (képzési) morfológia

*Korábban: vajon az IGETÖRZSEK RENDSZERE
a derivációs morfológiához tartozik?*

Lehetséges érvek: produktivitás és transzparencia.

- Inflexiós (ragozási) morfológia: igeragozási paradigma (*conjugation*):

- Idő/aspektus, mód,

szám, személy (és nem, stb.) szerinti paradigma

*a cselekvés egészére
vonatkozó információ*

*egyeztetés valamely
vonzattal (pl. alannyal)*

De vö. magyar: látom, látok, látlak.

A MAI TÉMA

ok:

igenevek (*participium, infinitivus...*)

Megjegyzés: ezek fogják majd a szintaxisban az **igei állítmány** szerepét betölteni.

Megjegyzés: **más szerepet** fognak betölteni a mondatban.

Az ige kötelező és fakultatív bővítményei

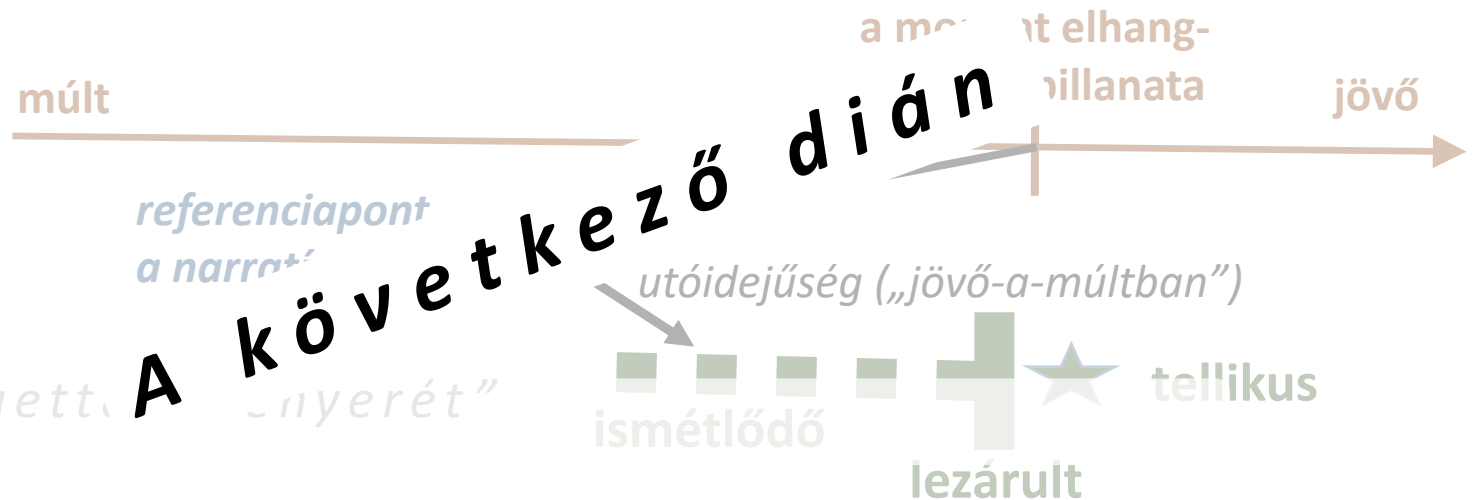
Az ige szemantikája: vonzatok/szerepek/bővítmények/módosítók
+ belső szerkezet

- A „cselekvés, történés, létezés” szerkezete:

valaki	valahol	valamikor	valamit tesz	valakivel	valami segítségével...
ÁGENS	HELY	IDŐ		PÁCIENS	ESZKÖZ...

- Időszerkezet:
 - Külső időszerkezet
 - Belső időszerkezet

„majd megeszegette”

Az ige kötelező és fakultatív bővítményei

Az ige szemantikája: vonzatok/szerepek/bővítmények/módosítók
+ belső szerkezet

- A „cselekvés, történés, létezés” szerkezete:

valaki	valahol	valamikor	valamit tesz	valakivel	valami segítségével...
ÁGENS	HELY	IDŐ		PÁCIENS	ESZKÖZ...

- Időszerkezet:

- Külső időszerkezet
- Belső időszerkezet

Majd megeszegette a kenyerét.

múlt

a mondat elhang-
zásának pillanata

jövő

referenciapont
a narratívában

múlt idő

utóidejűség („jövő-a-múltban”)

ismétlődő

lezárult

telikus: inherens
végponttal bír

Az ige / mondat időszerkezete

- Külső időszerkezet:

igeidő

A mondat / megnyilatkozás elhangzásának pillanatához vagy más referenciaponthoz képest.

- Belső időszerkezet:

aspektus (a szó tág értelmében)

```
graph TD; A[aspektus (a szó tág értelmében)] --> B[aspektus]; A --> C[akcióminőség (Aktionsart)];
```

aspektus

inflexiós morfológiával kifejezve?
a nézőpont felől?

akcióminőség (*Aktionsart*)

derivációs morfológiával kifejezve?
belső, inherens tulajdonság?

Az ige / mondat időszerkezete

- **(Külső) idő:** „cselekvés, történés, létezés” végbemenetelének időpontja
 - Abszolút idő: a beszédidőhöz (ST), azaz a megnyilatkozás elhangzásához képest
 - Relatív idő: a diskurzus referenciapontjához (RT) képest
 - Eseményidő (ET) viszonya ST-hez, RT-hez: időbeli megelőzés? átfedés? bennfoglalás?

Például: *múlt idő:* $ET < ST$

előidejűség: $ET < RT$

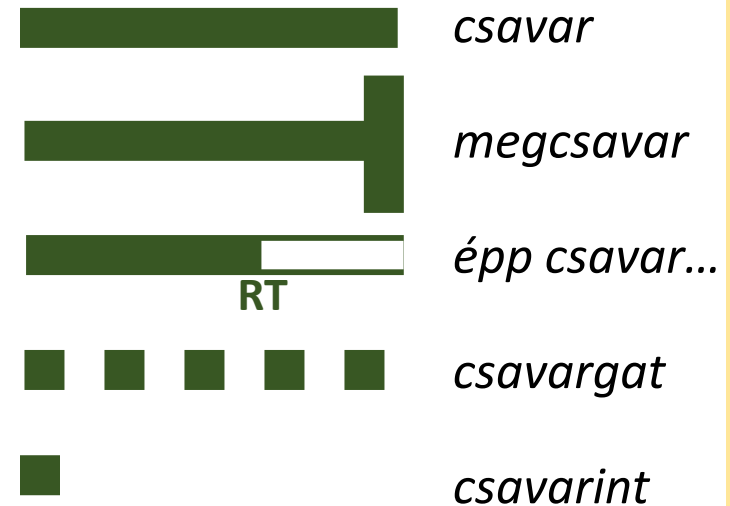
A múltban kezdődött, de még tart: ET magában foglalja az ST-t.

- **Aspektus** (igeszemlélet): a „cselekvés, történés, létezés” belső időszerkezete.
- **Akcióminőség:** lexikai (derivációs morfológiai eszközökkel kifejezett) aspektus.

Az ige / mondat időszerkezete

- **(Külső) idő:** „cselekvés, történés, létezés” végbemenetelének időpontja
- **Aspektus** (igeszemlélet): a „cselekvés, történés, létezés” belső időszerkezete

- *imperfektív* (folyamatos, lezáratlan, „osztható”)
- *perfektív* (befejezett, lehatárolt, „oszthatatlan”)
- *progresszív* (folyamatban lévő)
- *iteratív* (ismétlődő)
- *mozzanatos*
- stb. stb. stb.

Megjegyzés: sok, egymást részben átfedő elnevezés létezik. Nyelvenként más és más érdekli a nyelvészeket.

- **Akcióminőség:** lexikai és derivációs morfológiai eszközökkel kifejezett aspektus.

Lásd még: Kiefer Ferenc: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_656_jelenteselmelet/ch12.html

Aspektus: a mondat belső időszerkezete

- Szituációs aspektus: az esemény belső tulajdonságai

- [+/-telikus] (az ige inherens, lexikai tulajdonsága)

Telikus: inherens végponttal bíró,
az esemény patiensének határolt hely-
vagy állapotváltozásával járó szituációk.

- [+/-tartós]

- Nézőponti aspektus: az esemény kívülről szemlélve

(mondatszintű tulajdonság:
valahogy jelölni kell)

Nézőponti aspektus:

Befejezett nézőpont:

K-----V/E

//////////

(7)a. János felment az emeletre.

Befejezetlen nézőpont:

K ----- V/E

//////////

b. János épp ment fel az emeletre, amikor...

[-telikus] szituációk:

állapotok: K(ezdet) [————] V(ég)

(2)a. János tudja a matematikát.

b. Látom a Göncökszekeret.

[+telikus] szituációk:

[+tartós]:

teljesítmények: K-----E(redmény)

(5)a. Éva befestette a kerítést.

b. János elfut a boltba.

Nyelvészenként
kicsit változik...

Forrás és javasolt olvasmány: É. Kiss Katalin: *A nézőponti aspektus jelölésétől a szituációs aspektus jelöléséig.*

VII. Nemzetközi Magyar Nyelvtudományi Kongresszus, 2004. URL: <http://www.nytud.hu/NMNYK/eloadas/ekiss-ho.rtf>.

Néhány megjegyzés

1. Az esemény belső (inherens) tulajdonsága ↔ a nézőpont tulajdonsága

- a. *János megette az almáját.*
- b. *János meg fogja enni az almáját.*
- c. *Én [János] most megeszem az almámat.*
- d. *János épp eszegette az almáját [amit utána meg is evett], amikor...*
- e. *János [csak] eszegette az almáját [de nem ette meg].*

ugyanaz az
esemény, eltérő
nézőpontokból
szemlélve

eltérő esemény,
mert inherens
tulajdonságában
tér el a fenti
eseménytől

(1a) vs. (1b): egymástól időben eltérő nézőpontok.

(1a) vs. (1c): egymástól a beszélő személyében eltérő nézőpontok.

(1a) vs. (1d): az esemény eltérő részét (végpont vs. közbülső pont) kiemelő nézőpontok.

Néhány megjegyzés

2. Valamit inflexiós vagy derivációs morfológia fejez-e ki – miért fontos?
- Lexikai elem: egy [hang]alak és egy jelentés önkényes (nem megjósolható) párosítása.
 - Egy derivációs morfológiai folyamat nem vagy csak mérsékelten *produktív*: új lexikai elemet **hoz létre**, mert nem megjósolható, hogy a folyamat eredménye létezik a lexikonban.
 - Egy derivációs morfológiai folyamat nem vagy csak mérsékelten *transzparens*: új lexikai elemet **hoz létre**, mert nem megjósolható a folyamat eredményének a jelentése.
 - Egy *produktív és transzparens* inflexiós morfológiai folyamat **nem hoz létre** új lexikai elemet.
 - Inflexiós morfológia (például igeragozás = konjugáció) olyan jelentések kifejezésére használható, amelyek produktívan és transzparens módon alkalmazhatók:
 - ... így pl. „nézőponthoz kapcsolódó jelentések” kifejezésére: beszélő (szám, személy [1a-c]), beszéd és esemény időbeli viszonya (nyelvtani idő, *tense* [1a-b]), nézőponti aspektus [1a-d]...

Igeidő, igeszemlélet, akcióminőség

- Három, szorosan összefüggő fogalom. A pontos határok nyelvenként, nyelvcsaládonként, iskolánként és nyelvészenként gyakran változnak.
- Egy meghatározás (<http://www.glottopedia.org/index.php/Aktionsart>):

The category of tense [= igeidő] describes the **temporal** situation of an action relative to the moment of utterance or some other temporal point of orientation.

Grammatical aspect [= igeszemlélet] concerns the **viewpoint** from which a situation is viewed.

Aktionsart [= akcióminőség], by contrast, relates to the **inherent** temporal structure of a situation as determined by the predicate and the context.

Igeidő, igeszemlélet, akcióminőség

- Egy másik meghatározás (Waltke és O'Connor, pp. 346-348):

The category of tense [= igeidő]: „morphological phenomena that locate a situation in the course of **time**”.

„Grammaticalized time reference is called *tense*.” (p. 458)

Grammatical aspect [= igeszemlélet]: „morphological phenomena that describe the **contour** of action/a situation in time” => distinguished through conjugation.

Aktionsart [= akcióminőség]: „morphological phenomena that describe the **kind** of action/situation a verb refers to” => distinguished through stems.

És még egy megközelítés:

- Aspektus szűkebb értelemben: inflexiós morfológiával kifejezett aspektus (belső időszerkezet).
- Akcióminőség: derivációs morfológiával kifejezett aspektus (belső időszerkezet).

Igeidő, igeszemlélet, akcióminőség – *Biró Tamás* összefoglalása

Az ige/mondat által kifejezett cselekvésnek, történésnek, folyamatnak

- vannak időbeli tulajdonságai: *múlt, jelen, jövő, előidejűség, stb.*
osztható, ismétlődő, pontszerű, telikus, stb.
- és egyéb tulajdonságai is: *állapot vagy cselekvés; jár-e eredménnyel; stb.*

Ezeket a tulajdonságokat

- hordozhatja a szótő / gyök
- módosíthatja a derivációs morfológia (igekötő, képző... igeörzs?)
- módosíthatja az inflexiós morfológia (igeidő, igeaspektus)
- módosíthatja a mondattani környezet (időhatározó, módhatározó, stb.)

Igeidő, igeszemlélet, akcióminőség – *Biró Tamás összefoglalása*

Az ige/mondat által kifejezett cselekvésnek, történésnek, folyamatnak

- vannak időbeli tulajdonságai: *múlt, jelen, jövő, előidejűség, stb.*
osztható, ismétlődő, pontszerű, telikus, stb.
- és egyéb tulajdonságai is: *állapot vagy cselekvés; jár-e eredménnyel, stb.*

Ezeket a tulajdonságokat

***Nyelvenként változik, hogy mit milyen eszközzel fejez ki.
Nyelvészenként változik, hogy ki mit hogyan nevez.***

- hordozhatja a szótő / gyök
- módosíthatja a derivációs morfológia (igekötő, képző... igeörzs?)
- módosíthatja az inflexiós morfológia (igeidő, igeaspektus)
- módosíthatja a mondattani környezet (időhatározó, módhatározó, stb.)

[nyelvenként változó eszközök]

- Lábjegyzet, amely illusztrálja azt, hogy nyelvenként változhat, mely eszközökkel fejezik ki az ige/mondat egyik vagy másik tulajdonságát.
- Egyúttal illusztráció a nyelvészet lexikális szemantika c. területéhez is.
- Mozgást kifejező igék: mit fejez ki a **tó**: irányt vagy formát?

Forma:	Irány: <i>lefelé</i>	<i>felfelé</i>
<i>megy</i>	le + megy go + down ירד + <i>qal</i> descendre (être)	fel + megy go + up עלה + <i>qal</i> monter (être)
<i>visz</i>	le + visz bring + down ירד + <i>hifil</i> descendre (avoir)	fel + visz bring + up עלה + <i>hifil</i> monter (avoir)
<i>gurul</i>	le + gurul roll + down	fel + gurul roll + up

[Igeidő, igemód:
mint grammatikalizálódott idő és modalitás]

• Idő (*time*) • Igeidő (*tense*)

• Modalitás • Igemód

***grammatikalizálódott
kifejezési forma***

- **szintetikus:** *affixumok (ragok, képzők)*
- **analitikus:** *több szó (összetett igealakok)*

ÖSSZEFOGLALÁS

Akcióminőség vs. aspektus

(Egy lehetséges megközelítés. Nyelvészenként változik.)

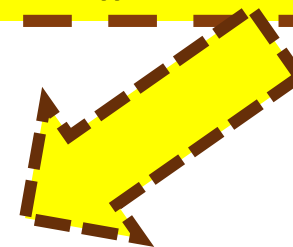
AKCIÓMINŐSÉG	ASPEKTUS
az esemény <u>inherens</u> időszerkezete	időszerkezet a <u>beszélő nézőpontjából</u>
<u>lexikálisan</u> jelölve: az eseményt kifejező lexikai elem (szó) kapcsán a lexikonban rögzítve	a <u>mondat szintjén</u> jelölve: például – de nem mindig – a mondat fején, azaz az igén
ha jelölve, akkor <u>derivációs morfológiai</u> eszközökkel: - Például képzők magyarban - Például igeörzsek héberben (?)	ha az igén jelölve, akkor <u>inflexiós morfológiai</u> eszközökkel (produktív, szemantikailag transzparens)

Akcióminőség (*Aktionsart*)

Javaslat: az igeörzsek, mint (derivációs) morfológiai eszközzel kifejezett „akcióminőség”.

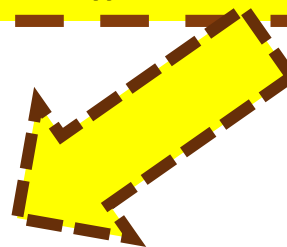
- Waltke és O'Connor, p. 350:

1. <u>Voice</u> :	active,	passive,	middle
2. <u>Type of movement/activity</u> :	fientive,	stative	
3. <u>Contour of movement/activity</u> :	transitive,	intransitive	
4. <u>Causation</u> :	causative,	resultative/factitive,	declarative
5. <u>Double-status action</u> :	reflexive,	reciprocal,	tolerative

Akcióminőség (*Aktionsart*)

Javaslat: az igetörzsek, mint (derivációs) morfológiai eszközzel kifejezett „akcióminőség”.

- Waltke és O'Connor, p. 350:

1. <u>Voice</u> :	active,	passive,	middle
2. <u>Type of movement/activity</u> :	fientive,	stative	
3. <u>Contour of movement/activity</u> :	transitive,	intransitive	
4. <u>Causation</u> :	causative,	resultative/factitive,	declarative
5. <u>Double-status action</u> :	reflexive,	reciprocal,	tolerative

+ ami tényleg **belső időszerkezet**: frequentative (*piel* kapcsolán), iterative (*hitpael* kapcsolán)

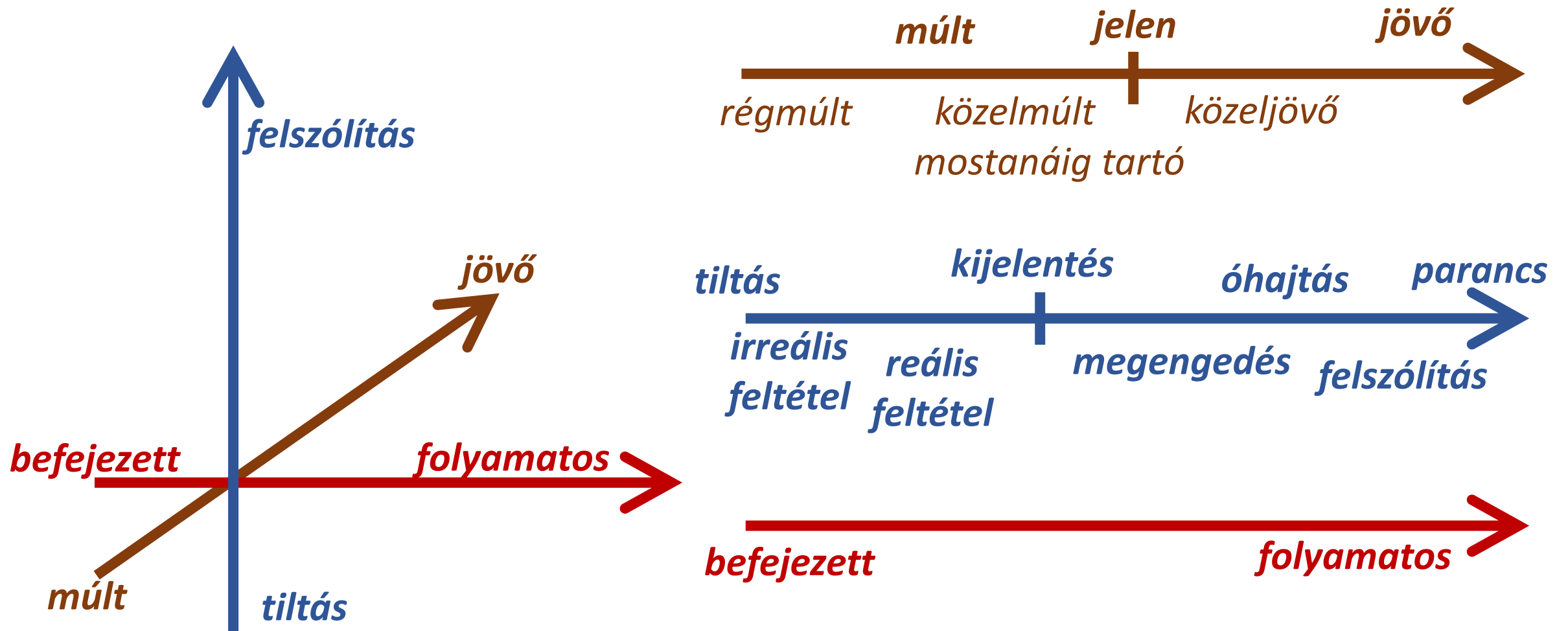
TMA = tense, mood, aspect

TMA = tense, mood, aspect (vagy más sorrendben)

- Igemód: kijelentő mód, feltételes mód, felszólító mód, kötőmód...
- Igenem: aktív, passzív, mediális
- Igemód, igeidő, igeaspektus:
 - A világ nyelvei általában ebből a háromból valamit kifejeznek a (*finit*) igeén.
 - Valamilyen morfológiai-szintaktikai eszközzel: affixumok, összetett igeidők, stb.
 - Nyelvenként változik, hogy mit, hogyan, milyen részletességgel fejeznek ki, milyen kategóriákat különböztetnek meg, stb.
 - Ez a három-négy sok esetben összekapcsolódik:
 - Pl. előidejűség és múlt idő és befejezett aspektus.
 - Pl. múlt idő és irreális feltételes mód.
 - Sémi nyelvekben „sok a kavaráss”.

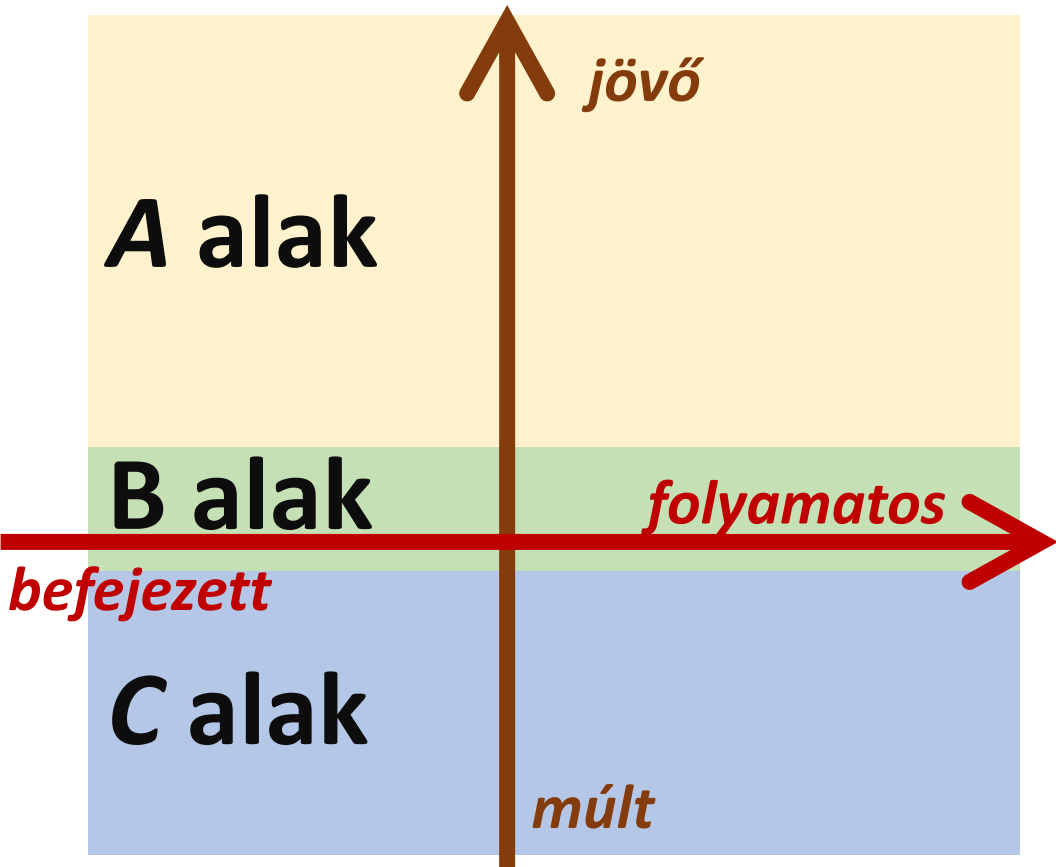
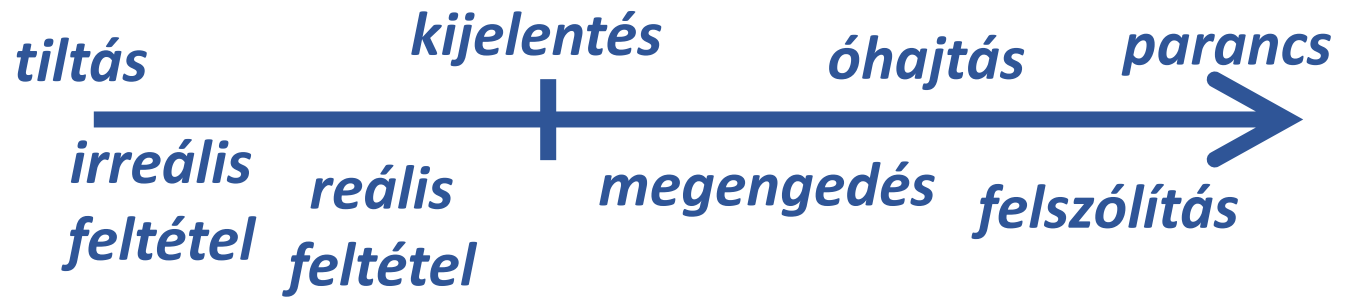
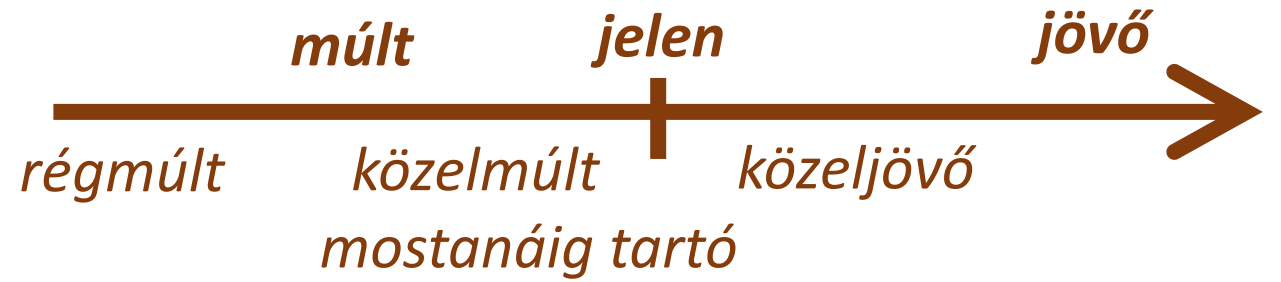
Ha egy nyelvben nyelvtani (*grammatikalizálódott*) eszközök nem állnak rendelkezésre, akkor is kifejezhető: **határozószóval, mondatmódosítóval, körülírással, stb.** Más esetekben az adott jelentést nem fejezzük ki explicit módon, de a kontextus megköveteli az adott értelmezést.

$TMA = tense + mood + aspect$ mint 3 dimenzió

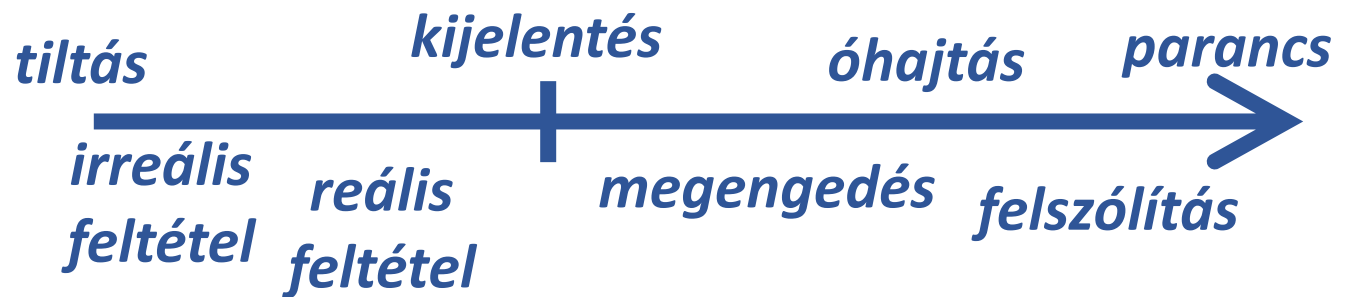
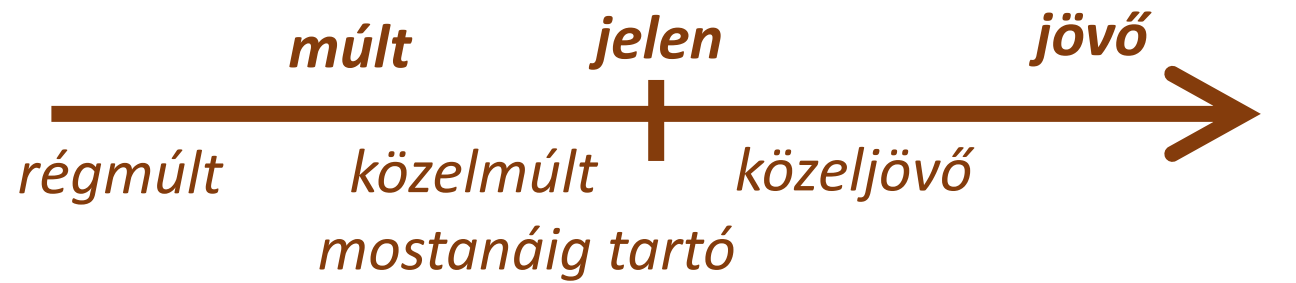
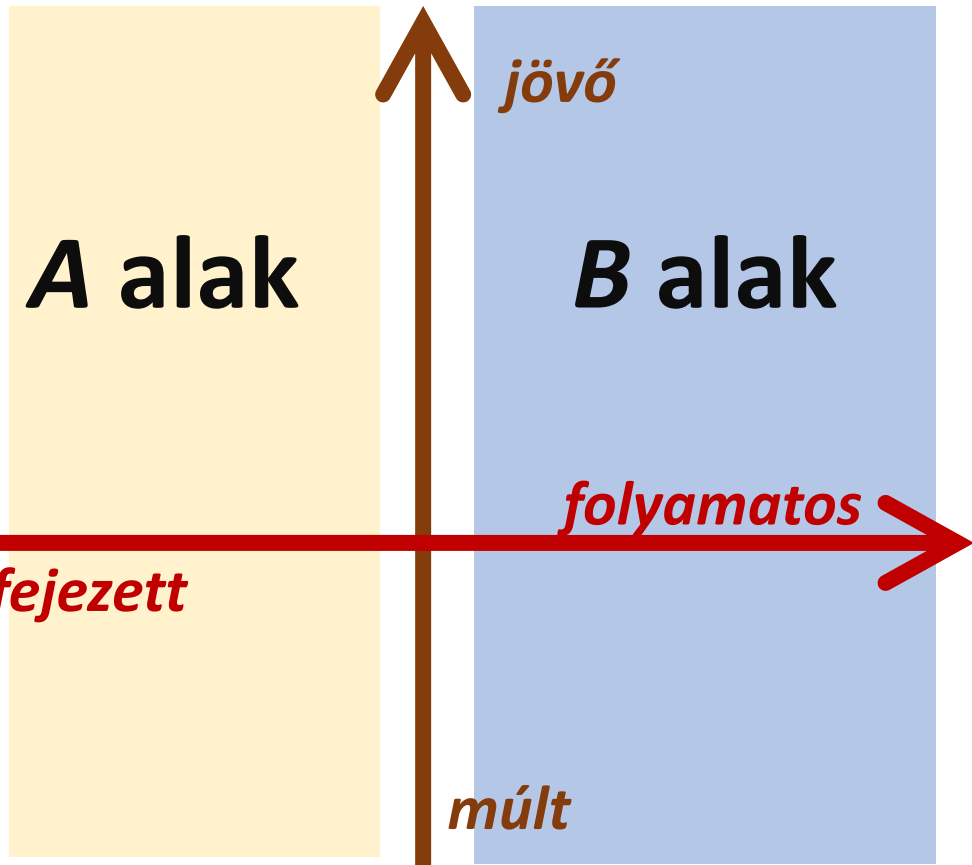
Ha egy igeragozás alakjai csak az igeidőt fejezik ki

például a magyar vagy a modern héber?

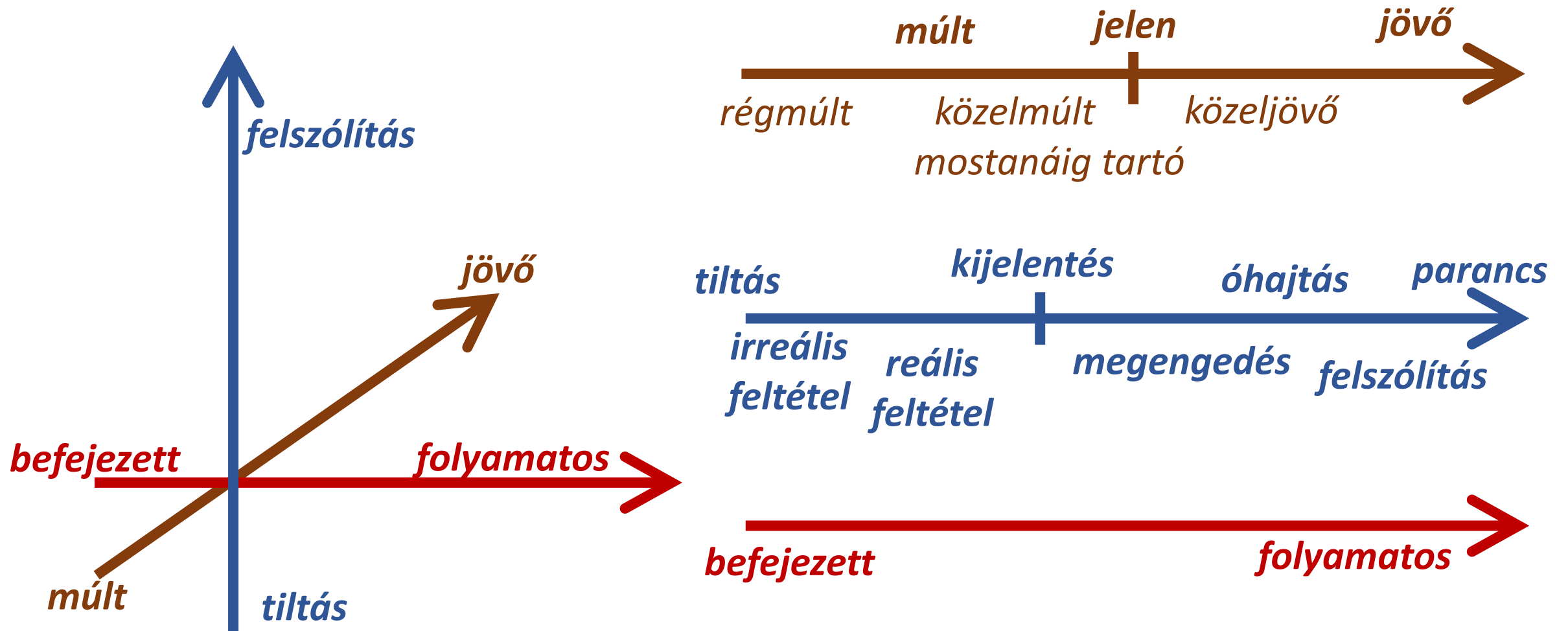

Ha egy igeragozás alakjai csak az aspektust fejezik ki

állítólag a bibliai héber?

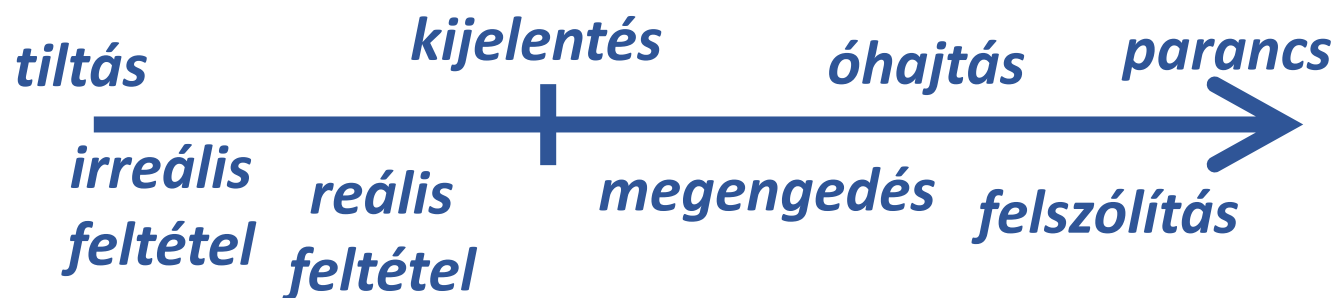
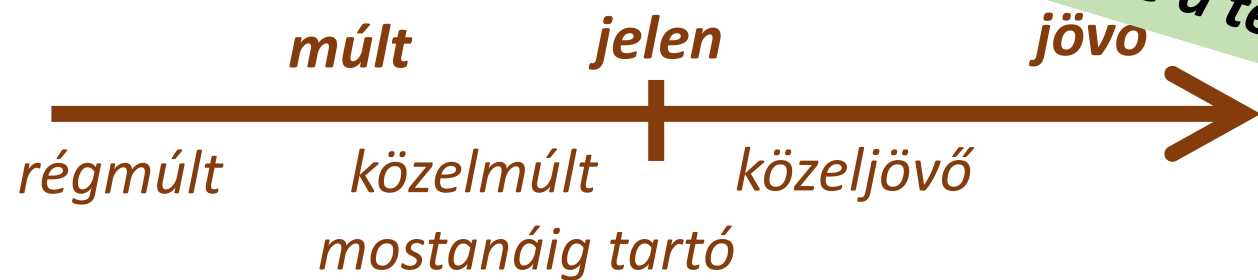
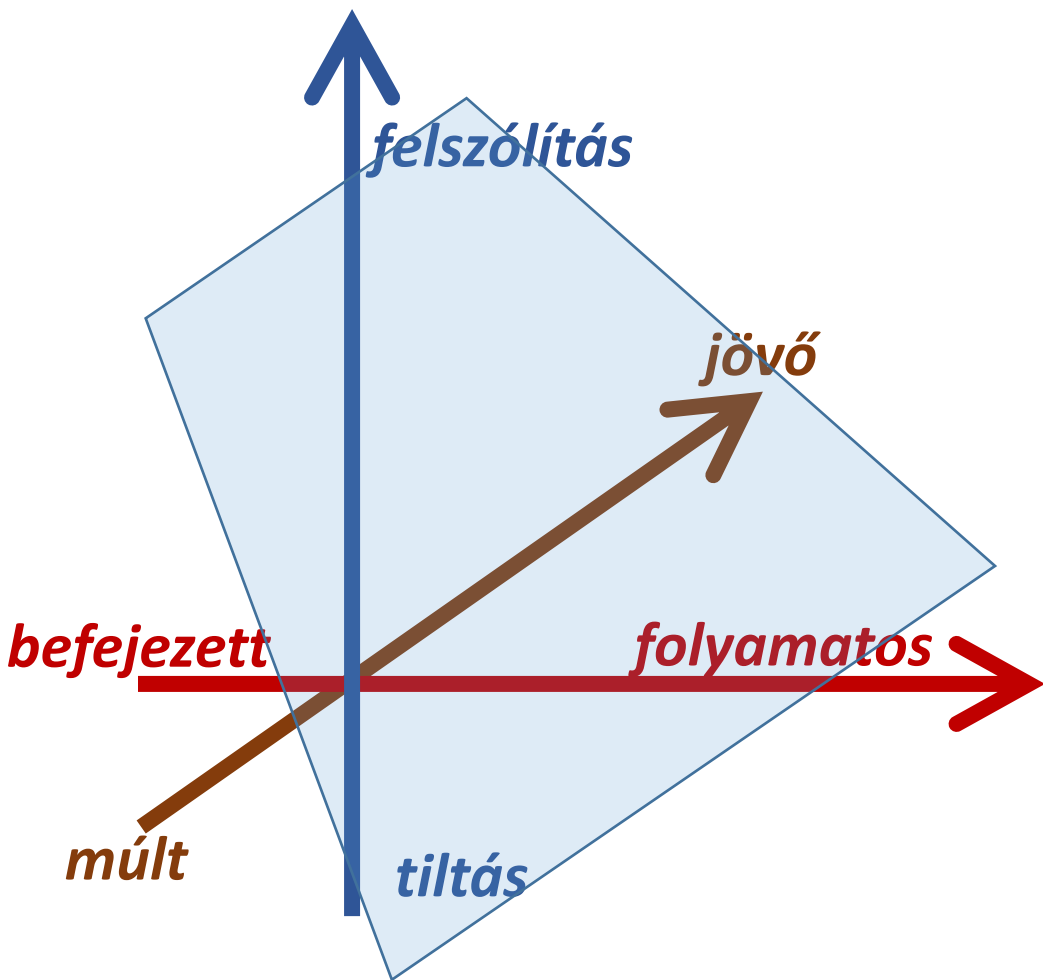

$TMA = tense + mood + aspect$ mint 3 dimenzió

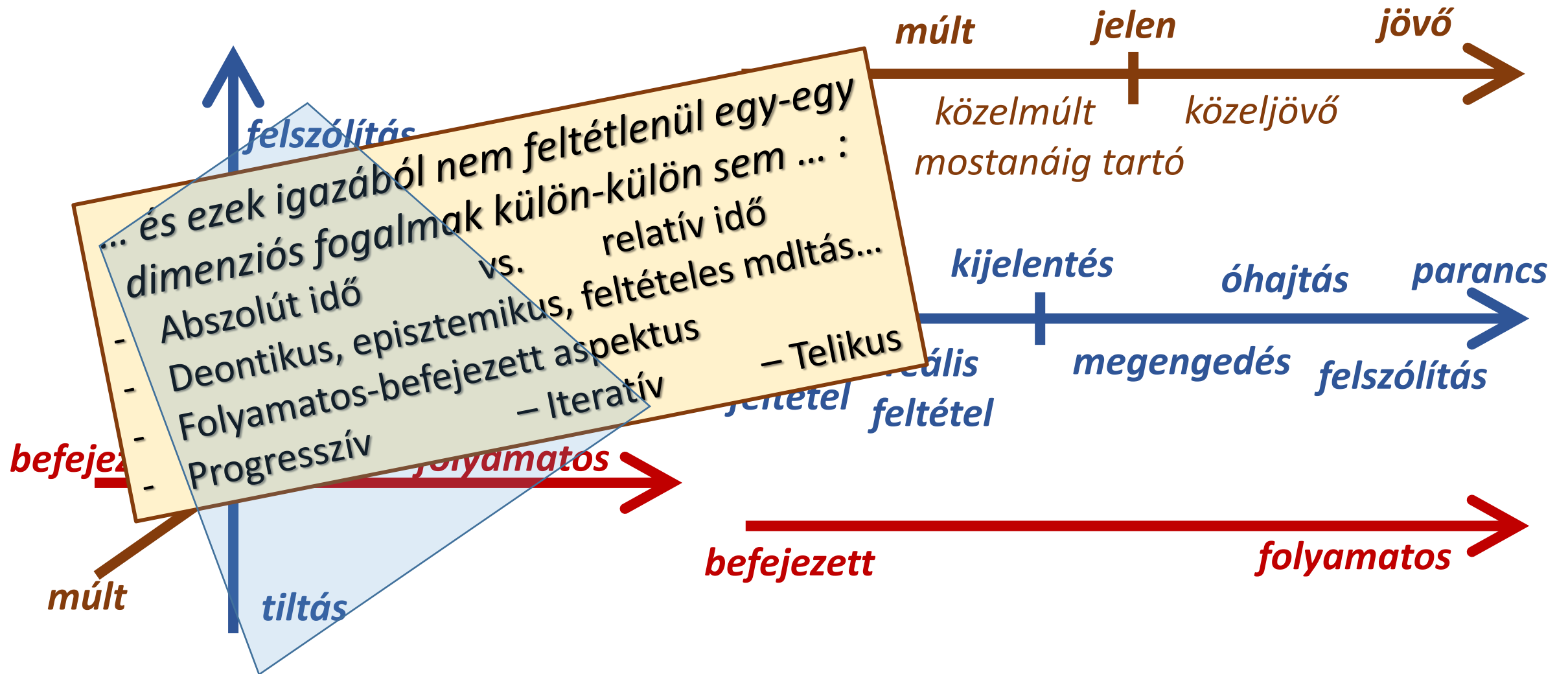

TMA = *tense* + *mood* + *aspect*

A két igealak használatának a határa átlósan vágja ketté a teret.

TMA = *tense* + *mood* + *aspect*

Állítólag a magyar igeragozás rendszere egyszerű

Három igeidő van: mikor történik a leírt esemény a beszéd elhangzásának idejéhez képest. **Na de:**

- *Képzeld, mit történt velem ma reggel. Épp mentem a suliba, amikor ott áll a buszmegállóban a János. Rám néz, de nem szól egy szót sem. Akkor azt mondom...* elbeszélő jelen
- *Majd ha megetted a spenótot, akkor kapsz sütit.* előidejűség a jövőben
- *Kisfiam, megeszed a spenótot!* parancsoló modalitás

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

a legtöbb példa:

befejezett

jövő

P. 58, 3.2.2 (a) **Future:**
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt,
múltbeli utóidejűséget, valamint
jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik
példa lefordítható magyar jövő idővel.

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete:**
a **perfectum** kifejezhet angol simple
past-ot, present perfect-et és past
perfect-et. NB: mindegyik példa
lefordítható magyar múlt idővel.

múlt

folyamatos

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

jövő

?

Perfectum, ha aspektust fejez ki.

befejezett

P. 58, 3.2.2 (a) **Future:**
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt,
múltbeli utóidejűséget, valamint
jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik
példa lefordítható magyar jövő idővel.

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete:**
a **perfectum** kifejezhet angol simple
past-ot, present perfect-et és past
perfect-et. NB: mindegyik példa
lefordítható magyar múlt idővel.

múlt

?

Imperfectum, ha aspektust fejez ki.

folyamatos

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

jövő

?

Imperfectum, ha igeidőt fejez ki.

befejezett

P. 58, 3.2.2 (a) **Future:**
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt,
múltbeli utóidejűséget, valamint
jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik
példa lefordítható magyar jövő idővel.

folyamatos

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete:**
a **perfectum** kifejezhet angol simple
past-ot, present perfect-et és past
perfect-et. NB: mindegyik példa
lefordítható magyar múlt idővel.

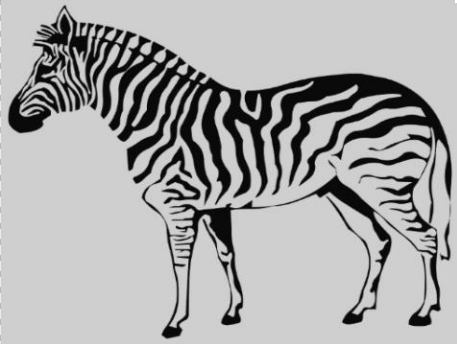
?

Perfectum, ha igeidőt fejez ki.

múlt

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

A megfigyeléseink

befejezett

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete:**
a **perfectum** kifejezhet angol simple past-ot, present perfect-et és past perfect-et. NB: mindegyik példa lefordítható magyar múltidővel.

jövő

P. 58, 3.2.2 (a) **Future:**
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt, múltbeli utóidejűséget, valamint jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik példa lefordítható magyar jövő idővel.

folyamatos

múlt

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

A probléma lehetséges forrásai:

1. *Nyelvi adatok*: nem értjük a szöveg jelentésének finomságait.
2. *Fogalmi rendszerünk* rossz, szerencsétlenek a „dimenzióink”.
3. *Nem homogén nyelvet* írunk le.

befejezett

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete**:
a **perfectum** kifejezhet angol simple past-ot, present perfect-et és past perfect-et. NB: mindegyik példa lefordítható magyar múltidővel.

múlt

jövő

P. 58, 3.2.2 (a) **Future**:
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt, múltbeli utóidejűséget, valamint jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik példa lefordítható magyar jövő idővel.

folyamatos

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

A probléma lehetséges forrásai:

- ~~1. Nyelvi adatok: nem értjük a szöveg jelentésének finomságait.~~
- ~~2. Fogalmi rendszerünk rossz, szerencsétlenek a „dimenzióink”.~~
3. *Nem homogén nyelvet írunk le.*

befejezett

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete:**
a **perfectum** kifejezhet angol simple past-ot, present perfect-et és past perfect-et. NB: mindegyik példa lefordítható magyar múltidővel.

jövő

P. 58, 3.2.2 (a) **Future:**
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt, múltbeli utóidejűséget, valamint jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik példa lefordítható magyar jövő idővel.

múlt

A bibliai szövegtörzs heterogén:

1. Különböző korokból.
2. Dialektusok?
3. Különböző műfajok.
4. Stiláris rétegek.
5. Idiolektusok.
6. Szabad variáció.
7. Szövegromlás későbbi korokban.

A héber aspektust vagy igeidőt fejez ki?

A probléma lehetséges forrásai:

- ~~1. Nyelvi adatok: nem értjük a szöveg jelentésének finomságait.~~
2. Fogalmi rendszerünk rossz, szerencsétlenek a „dimenzióink”.
- ~~3. Nem homogén nyelvet tanulunk le.~~

befejezett esemény

P. 55, 3.2.1 (a) **Complete:**
a **perfectum** kifejezhet angol simple past-ot, present perfect-et és past perfect-et. NB: mindegyik példa lefordítható magyar múltidővel.

jövő

P. 58, 3.2.2 (a) **Future:**
az **imperfectum** kifejezhet jövő időt, múltbeli utóidejűséget, valamint jövőbeli előidejűséget is. NB: mindegyik példa lefordítható magyar jövő idővel.

nem-perfective folyamatos

Javaslat (A&Ch valamint W&O’C):

- Nem folyamatos vs. befejezett aspektus
- Hanem folyamat vs. esemény
- Avagy „perfektív” vs. „non-perfektív”

Arnold & Choi 3.2: aspektusok

Vajon a bibliai héber „aspektusok” és „módok” mennyire illeszkednek az eddig elmondott elméleti keretbe?

A sémi nyelvek jellegzetes igeragozási paradigmái

Szuffix-konjugáció

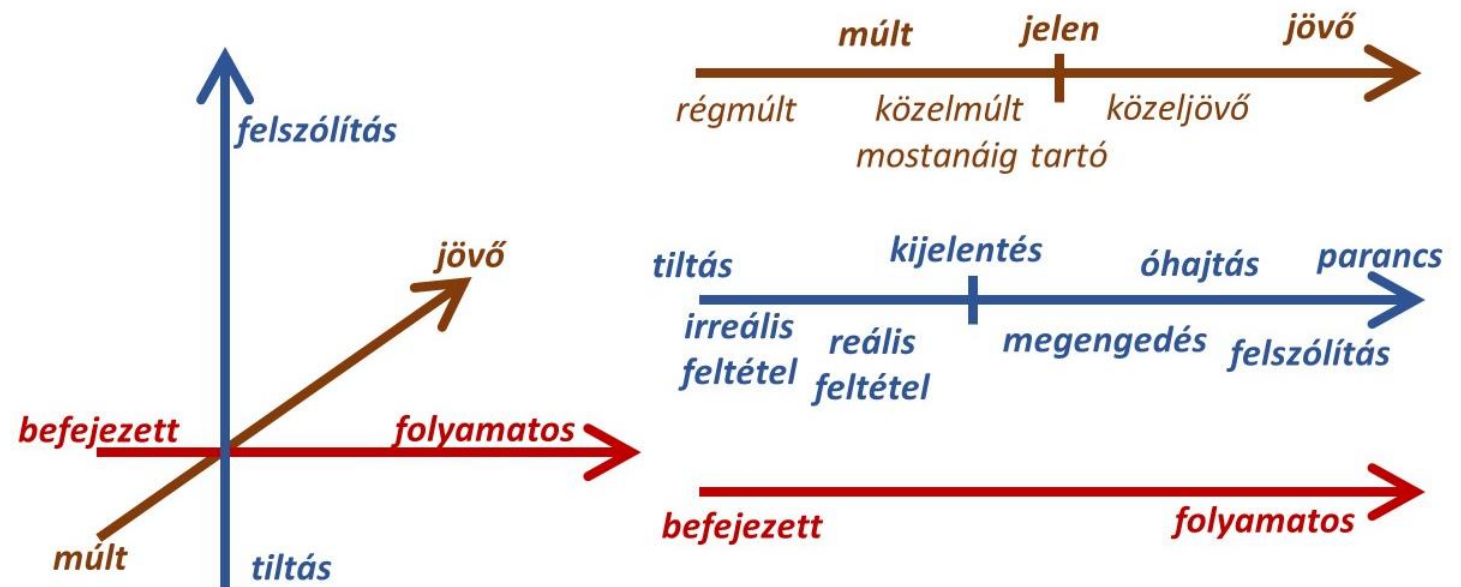
- *Perfectum?*
- *Múlt idő?*

Prefix-konjugáció

- *Imperfectum?*
- *Jövő idő?*

Csak az alakra utaló elnevezések, és nem foglalnak állást a jelentés, funkció tekintetében

TMA = *tense* + *mood* + *aspect*

... és ezek igazából nem feltétlenül egy-egy dimenziós fogalmak külön-külön sem...

A sémi nyelvek jellegzetes igeragozási paradigmái

Szuffix-konjugáció

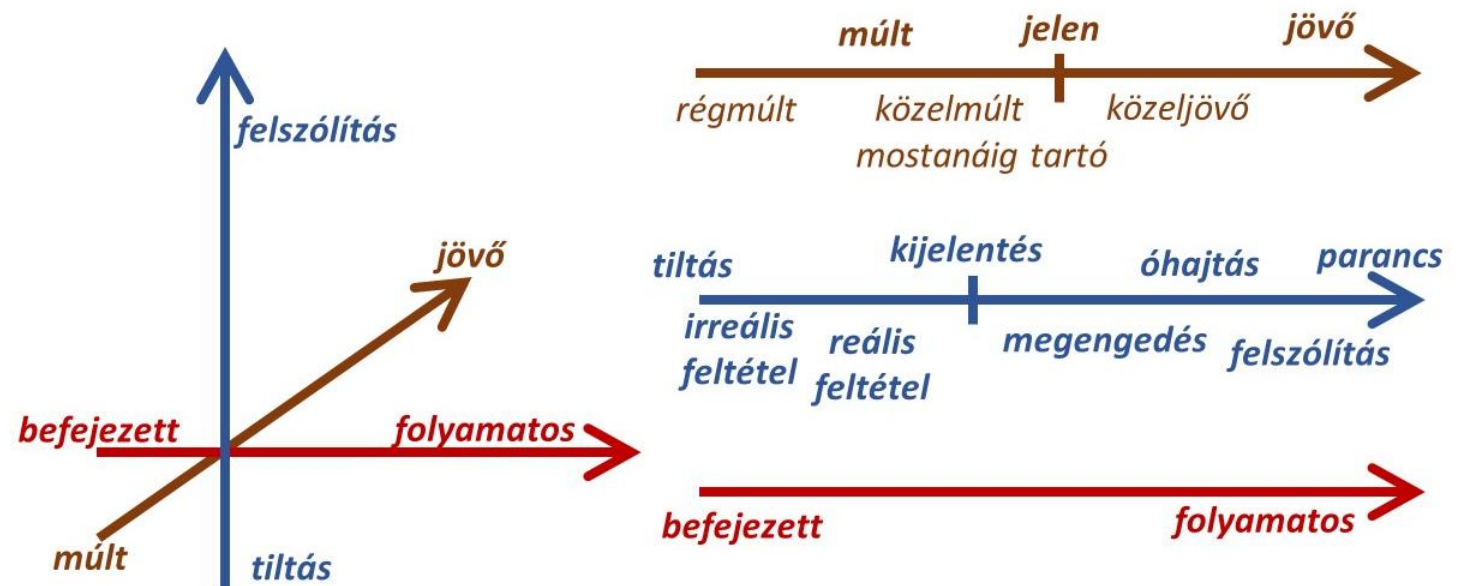
- *Perfectum?*
- *Múlt idő?*

Prefix-konjugáció

- *Imperfectum?*
- *Jövő idő?*

Változik nyelvenként, nyelvváltozatonként,
nyelvtörténeti korszakonként
+ kicsit ez is, kicsit az is.

TMA = *tense* + *mood* + *aspect*

... és ezek igazából nem feltétlenül egy-egy dimenziós fogalmak külön-külön sem...

Az aspektus

- lat. *aspectus*: 'rátekintés' ← *ad*: '-ra/-rá' – *spectare*: 'szemlél'
- mondatszemantikai kategória, „a mondat belső időszerkezete”
(Kiefer, *Aspektus és akcióminőség, különös tekintettel a magyar nyelvre*, 2006)
- a bibliai héberben:
a *coniugatio* (igeragozás) jelöli – ld. *perfectum*, *imperfectum*

Waltke és O'Connor (1990, p. 480): *javaslat és minimálpár*

- Perfectum (*perfective conjugation*): “[p]erfectivity involves viewing a situation as a whole, viewing it globally. (...) refers to an **event**.”
- Imperfectum (*non-perfective conjugation*): “many but not all uses of the Hebrew non-perfective conjugation show imperfective aspect. (...) an imperfective view (...) describes a **process** (...) Imperfectivity directs attention to the internal distinctions of various separate phases making up the situation.”

Waltke és O'Connor (1990, p. 480): *javaslat és minimálpár*

- Perfectum (*perfective conjugation*): “[p]erfectivity involves viewing a situation as a whole, viewing it globally. (...) refers to an **event**.”

Exod. 16:35: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה

És Izrael fiai negyven évig ették a mannát.

- Imperfectum (*non-perfective conjugation*): “many but not all uses of the Hebrew non-perfective conjugation show imperfective aspect. (...) an imperfective view (...) describes a **process** (...) Imperfectivity directs attention to the internal distinctions of various separate phases making up the situation.”

Zsolt. 95:10: אַרְבָּעִים שָׁנָה | אֶקְוֶה בְּדֹר

Negyven éven évig bosszankodtam arra a nemzedékre.

Waltke és O'Connor (1990, p. 480): *javaslat és minimálpár*

- Perfectum (*perfective conjugation*): “[p]erfectivity involves viewing a situation as a whole, viewing it globally. (...) refers to an **event**.”

Exod. 16:35: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה

És Izrael fiai negyven évig ették a mannát.

esemény

- Imperfectum (*non-perfective conjugation*): “many but not all uses of the Hebrew non-perfective conjugation show imperfective aspect. (...) an imperfective view (...) describes a **process** (...) Imperfectivity directs attention to the internal distinctions of various separate phases making up the situation.”

Zsolt. 95:10: אַרְבָּעִים שָׁנָה | אֶקְוֶה בְּדֹר

Negyven éven évig bosszankodtam arra a nemzedékre.

folyamat

Waltke és O'Connor (1990, p. 480): *javaslat és minimálpár*

- Perfectum (*perfective conjugation*): “[p]erfectivity involves viewing a situation as a whole, viewing it globally. (...) refers to an **event**.”

Exod. 16:35: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת־הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה

És Izrael fiai negyven évig ették a mannát.

Lehetséges ellenérvek: a két példamondat közti különbségnek

- Imperfectum (*non-perfective conjugation*): “many Hebrew non-perfective conjugation show imperfective view (...) describes a **process** (...) Imperfectum the internal distinctions of various separate phases”
 - *Eltérő műfaji sajátosságok.*
 - *Más korszakból származnak.*
 - *Eltérő dialektus. Eltérő idiolektus.*
 - *Bármilyen, amire nem gondolunk.*

Zsolt. 95:10: אַרְבָּעִים שָׁנָה | אֶקְוֶה בְּדֹר

Negyven éven évig bosszankodtam arra a nemzedékre.

A perfectum történeti kialakulása és definíciója

- feltehetőleg egy proto-sémi *statív*ből fejlődött ki az i. e. III-II. évezred nyugati sémi nyelveiben (arab, héber, arámi, geez, stb.).

Ez a feltételezett statív alakilag és jelentésileg is hasonlíthatott az akkád *statív* alakokhoz.

- „kívülről tekint egy szituációra, úgy tekintvén rá, mint egy komplett egészre... amely időben nem meghatározott” (Arnold&Choi)

3.2.1 A *perfectum* jelentései

- (a) Befejezett, teljes, egész (a „cselekvés stb.” eleje és vége is megragadva)
 - (idővonatkozás: egyszerű múlt, befejezett jelen, régmúlt)
- (b) Statív (körülmény, helyzet, állapot)
 - (idővonatkozás: jelen)
- (c) Megtapasztalás, tapasztalat (attitűd, észlelés)
 - (idővonatkozás: jelen)
- (d) Retorikai jövő (= prófétikus perfectum, jövőbeni „cselekvés stb.” megtörténtként)
 - (idővonatkozás: jelen, jövő)
- (e) Proverbiális (= gnómikus perfectum, „cselekvés stb.” mint általános igazság)
 - (idővonatkozás: jelen, jövő)
- (f) Performatív (beszéd által végrehajtott cselekvés)
 - (idővonatkozás: jelen)

3.2.1 A perfectum jelentései (BT javaslat)

- (a) Befejezett, teljes, egész (a „cselekvés stb.” eleje és vége is megragadva)
 - (idővonatkozás: egyszerű múlt, befejezett jelen, régmúlt)
- (b) Statív (körülmény, helyzet, állapot)
 - (idővonatkozás: jelen)
- (c) Megtapasztalás, tapasztalat (attitűd, észlelés)
 - (idővonatkozás: jelen)
- (d) Retorikai jövő (= prófétikus perfectum, jövőbeni „cselekvés stb.” megtörté)
 - (idővonatkozás: jelen, jövő)
- (e) Proverbiális (= gnómikus perfectum, „cselekvés stb.” mint általános igazság)
 - (idővonatkozás: jelen, jövő)
- (f) Performatív (beszéd által végrehajtott cselekvés)
 - (idővonatkozás: jelen)

Perfectum
aspektus

Bizonyosság
episztemikus modalitás

Jövő időt kifejező perfectumi alak? Problémák

(Vannak más, kevésbé kérdéses példák is, vö. pl. A&Ch, pl. W&O'C 489–490)

- Deut 8:10

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבָרַכְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ:

[*És eszel és jóllaksz, és áldod az Ö. Istenedet*]
*azért/azon a jó földért/-ön, amelyet **adni fog** neked.*

W&O'C: ... *in the good land he **will have given** you.*

Első értelmezés:
*a szuffix-ragozás
(perfectumi alak)
nem múlt időt
fejez ki, hanem
eseményt.*

(Waltke & O'Connor
1990:503)

Jövő időt kifejező perfectumi alak? Problémák

(Vannak más, kevésbé kérdéses példák is, vö. pl. A&Ch, pl. W&O'C 489–490)

- Deut 8:10 *(a pusztai vándorlás utolsó éve, tehát még a honfoglalás előtt)*

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ:

[*És eszel és jóllaksz, és áldod az Ö. Istenedet*
*azért/azon a jó földért/-ön, amelyet **adni fog** neked.*

W&O'C: ... *in the good land he **will have given** you.*

Első értelmezés:
*a szuffix-ragozás
(perfectumi alak)
nem múlt időt
fejez ki, hanem
eseményt.*

Más értelmezések: (1) előidejűség (vö. *Majd ha meg-
atted a spenótot, akkor kapsz sütit.*) (2) Ábrahám korára
utal, múlt idő Mózeshez képest. (3) Múlt idő a szöveg
keletkezésének / használatának idején (i.e. 7-6. sz.).

(Waltke & O'Connor
1990:503)

Múlt időt kifejező imperfectumi alakok:

Jelentés: progresszív, iteratív, szokás, tartós állapot?

- Gen 2:6 וַאֲד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ *és pára jött fel a földről*
- Jób 1:5 כָּכָה יַעֲשֶׂה אֱיֹב כָּל־הַיָּמִים *és így tett Jób minden nap*
- 1Sám 1:7 וְכֵן יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְּשָׁנָה *[majd] így tett évről évre*
- 1Kir 6:8 וּבָלוּלָיִם יַעֲלוּ עַל־הַתִּיכֹנָה *lépcső vezetett fel a középső szintre*
- Num 9:18 עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ
כָּל־יְמֵי אֲנֹשׁ יִשְׁכֹּן הָעֵבֶר עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ:

Az Ö. szerint indultak útnak Izrael fiai, és az Ö. szerint táboroztak le, mindaddig, amíg a felső a hajlékon nyugodott, táboroztak.

(Waltke & O'Connor
1990:503)

Az *imperfectum* történeti kialakulása és definíciója

- Proto-héber (i. e. II. évezred vége):

- *yaqtul-u* (kijelentő mód, *imperfectum*)

- *yaqtul-a* (kötőmód)

- *yaqtul* (*jussivus*)

- *yaqtul* (*praeteritum*)

→ szó végi magánhangzók lekopásával alaki egybeesés történik
(ez magyarázhatja az *imperfectum* széles használati körét)

- „belülről tekint egy szituációra, amely folyamatban van” (Arnold&Choi)

Az *imperfectum* történeti ki- és átalakulása

- Feltételezett „proto-héber” állapot:

kijelentő mód, *imperf.*

**yaqtul-u*

praeteritum

**yaqtul*

jussivus

**yaqtul*

kötőmód

**yaqtul-a*

- Klasszikus bibliai héber

imperfectum

yaqtol

jussivus

yaqtol

cohortativus

(yi)qtola

- Kései bibliai héber
Misnai/rabbinikus héber
[Középkori héber]
Modern (izraeli) héber

jövő idő

yaqtol

(felszólító jelentéssel is)

3.2.2 Az *imperfectum* jelentései

- (a) Jövő (időegyeztetés jelentősége)
- (b) Szokásos, ismétlődő (rendszeres ismétlődés; proverbiális konnotáció)
 - (idővonatkozás: jelen és múlt)
- (c) Folyamatos (egyidejűség, folyamatban levés, progresszív aspektus)
 - (idővonatkozás: jelen)
- (d) Feltételes, esetleges
(a cselekvés más tényezőktől függ: feltételes, megengedő, parancs-tiltás)
 - (fordításban: segédigék, idővonatkozás: jelen és jövő)
- (e) Praeteritum ('*áz*, *terem* után)
 - (idővonatkozás: múlt)

3.2.2 Az *imperfectum* jelentései

- (a) Jövő (időegyeztetés jelentősége)
- (e) Praeteritum ('áz, terem után)
 - (idővonatkozás: múlt)
- (b) Szokásos, ismétlődő (rendszeres ismétlődés; proveriális konnc
 - (idővonatkozás: jelen és múlt)
- (c) Folyamatos (egyidejűség, folyamatban levés, progresszív)
 - (idővonatkozás: jelen)
- (d) Feltételes, esetleges
(a cselekvés más tényezőktől függ: feltételes, megengedő, parancs-tiltás)
 - (fordításban: segédigék, idővonatkozás: jelen és jövő)

Igeidő

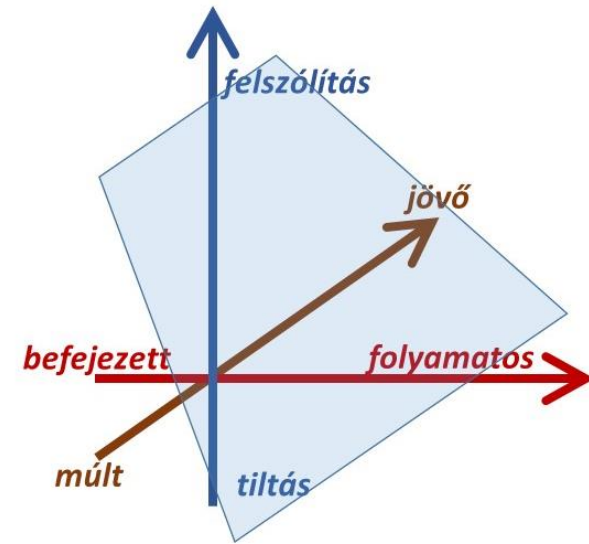
Imperfectum
aspektus

Feltételes
modalitás

Javasolt összefoglalás:

a két alak közti választást sok szempont („dimenzió”) összjátéka határozhatja meg

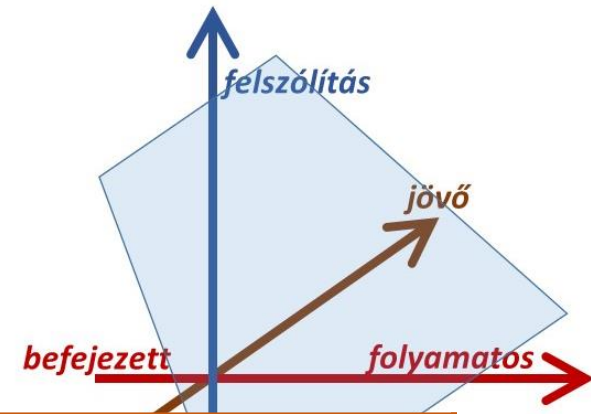
- „Prototipikus” perfectum:
 - aspektus: lezárt esemény
 - idő: múltbeli
 - modalitás: bizonyosság
- „Prototipikus” imperfectum:
 - aspektus: zajló folyamat
 - idő: jövőbeli
 - modalitás: opcionális

Nem „prototipikus” esemény esetén:
mérlegelni, melyik alak mellett „érvek” vannak többségben? Vajon a bibliai héber anyanyelvi beszélője súlyozhatott, mely szempontot („dimenziót”) tartotta fontosnak kiemelni morfológiai eszközökkel?

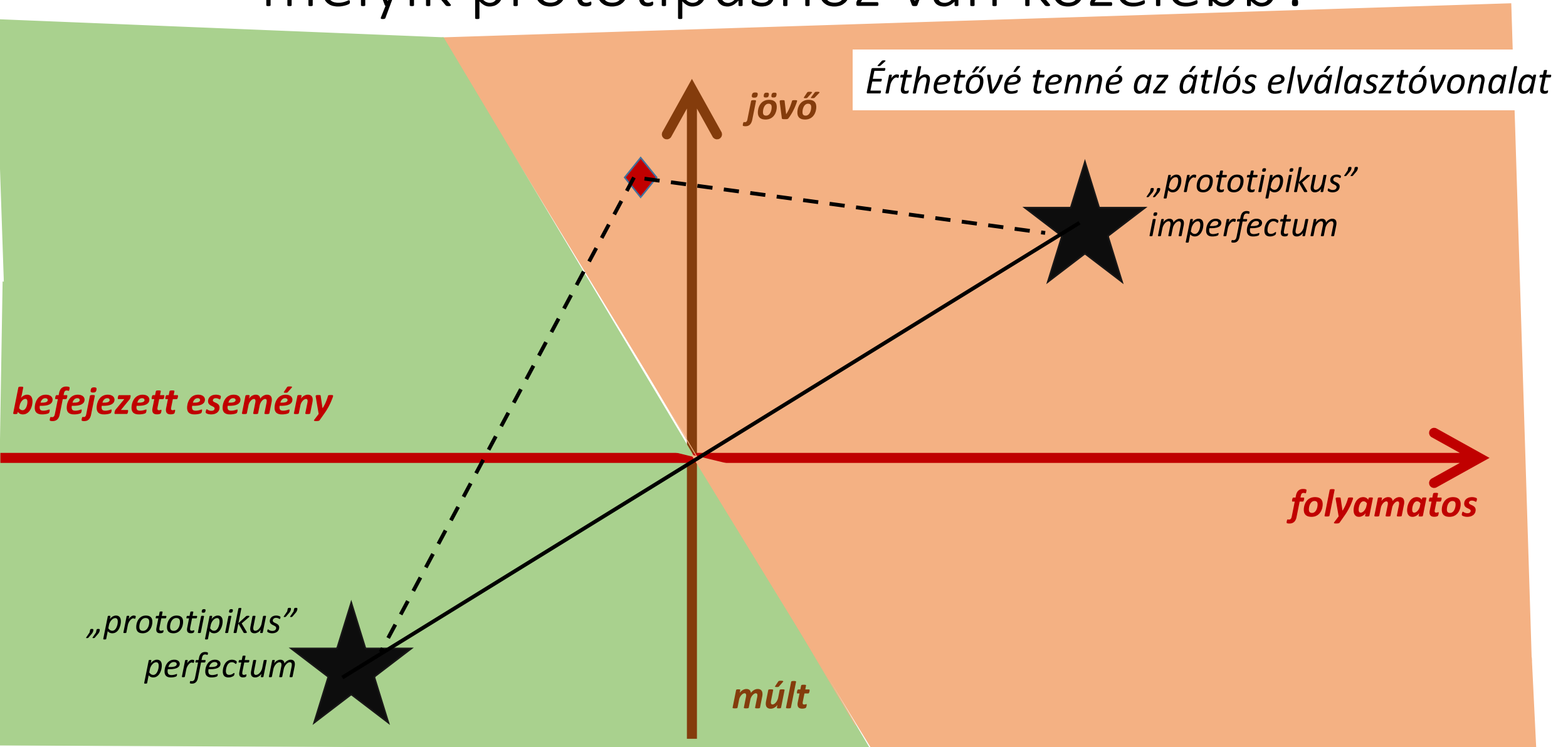
Javasolt összefoglalás:

a két alak közti választást sok szempont („dimenzió”) összjátéka határozhatja meg

	PERFECTUMI ALAKOK	IMPERFECTUMI ALAKOK
<u>aspektus:</u>	<i>esemény v. (lezárt) állapot állandó érvény (pl. proveriális) lezárt, pontszerű</i>	<i>zajló folyamat progresszivitás ismétlődő, gyakorító (szokás)</i>
<u>modalitás:</u>	<i>bizonyosság (pl. profetikus) performatív „én megcselekszem”</i>	<i>feltételelesség, lehetőség stb. „mástól kívánom” (vö. jussivus)</i>
<u>idő:</u> abszolút:	<i>múltbeli</i>	<i>jövőbeli</i>
relatív:	<i>előidejűség</i>	<i>utóidejűség (+ praeteritum)</i>

Aspektust vagy igeidő? Esetleg a megoldás:
melyik prototípushoz van közelebb?

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Utóolvasás: 3–3.3 szakaszok. Előolvasás: 3.4–3.5 szakaszok.
2. פ"י / פ"ו és ע"י / ע"ו igék: az elsőéves tananyag átisméltése.

+ Szemináriumi
dolgozati téma

3. Igetörzsek, aspektusok, modalitás

Olvasott bibliai szövegekből 10 finit igit kategorizálni

a tankönyvi kategóriák szerint: törzs, aspektus / mód.

Viszlát következő alkalommal!